

14. september – Povýšenie úctyhodného a životodarného kríža

História sviatku Povýšenia úctyhodného a životodarného kríža nad celým svetom

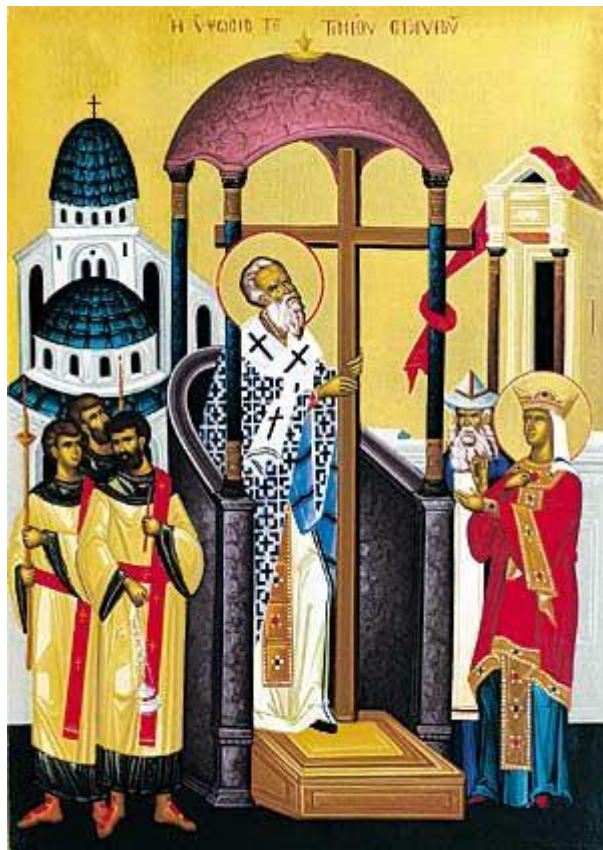
Sviatok Povýšenia svätého Kríža patrí s najstarším sviatkom východnej cirkvi. Historici východnej cirkvi sa zhodujú v tom, že predovšetkým dve hlavné udalosti boli podnetom k ustanoveniu tohto sviatku: nájdenie sv. kríža Pánovho v 4. stor. a navrátenie tohto kríža z Perzie v 7. stor.

Drevo svätého Kríža, na ktorom zomrel Náš Pán Ježiš Kristus, našla podľa prastarej kresťanskej tradície sv. Helena (+ 330), matka cisára Konštantína Veľkého r. 326. Cisár Konštantín, ktorý vydaním Milánskeho ediktu legalizoval kresťanské náboženstvo, sa po prvom všeobecnom sneme v Nicei rozhodol, že dá postaviť kresťanský chrám-baziliku na jeruzalemskej Golgote, na mieste Kristovho utrpenia. Roku 326 prišla do Jeruzalema sv. Helena a na jej príkaz bol zbúraný Venušin chrám, postavený na Golgote za cisára Hadriána. Po odkrytí Golgoty sa podarilo nájsť aj jamu s tromi krížmi a nápisom, ktorý bol podľa evanjelistov umiestený na Kristovom kríži. Keďže sa nedalo určiť, ktorý z troch krížov patril Ježišovi, jeruzalemský patriarcha Makarios prikázal, aby nájdené ostatky troch krížov priložili postupne k telu istej chorej ženy. Po priložení Kristovho kríža chorá žena ozdravela, a to bol dôkaz, že práve na tomto kríži zomrel Kristus. Patriarcha Makarios potom šiel aj s krížom na Golgotu, kde bolo drevo kríža vyzdvihnuté k verejnej úcte.

O deväť rokov neskôr, 13. septembra r. 335 sa konala slávnostná posviacka Konštantínovej Baziliky Pánovho Vzkriesenia, postavenej na mieste Kristovho hrobu. Nasledujúci deň 14. septembra sa konalo vyzdvihnutie dreva sv. kríža. Počas povýšenia ľud neustále spieval Pane zmiluj sa. Odvtedy východná cirkev slávi každoročne 13. septembra spomienku na posviacku Chrámu Pánovho Vzkriesenia a 14. septembra Sviatok Povýšenia svätého Kríža. Slávnosti trvali celý týždeň. Časť relikvií svätého Kríža krátko po nájdení poslali do Ríma, kde sú dodnes uložené v Bazilike svätého Kríža.

Druhá významná udalosť, ktorá rozšírila sviatok na východe i západe bolo navrátenie svätého Kríža z Perzského vyhnanstva. Perzský kráľ Chozroes v r. 614 dobyl Jeruzalem a odviezol do perzského vyhnanstva veľkú časť kresťanov i patriarchu Zachariáša. Do svojho hlavného mesta Kresyfon odniesol aj relikviár Pánovho kríža. Byzantská východorímska ríša bola totiž v tom období vnútorne oslabená.

V roku 628 však cisár Heraklios zvíťazil nad Peržanmi a získal svätý Kríž späť. V roku 630 ho potom priniesol do Jeruzalemského chrámu, kde sa 14. septembra uskutočnilo druhé slávnostné povýšenie svätého Kríža. Odvtedy má sviatok pomenovanie – nad celým svetom (vsemirnoje). Cisár Heraklios však o niekoľko rokov prikázal preniesť ostatky svätého Kríža do Konštantinopolu, pretože Jeruzalem ohrozovali Arabi.

Liturgia sviatku a úcta k svätému Krížu

Nakoľko tento sviatok pripomínal Kristovo ukrižovanie a smrť, ktoré sa slávi na Veľký piatok, od dávnych čias bolo zvykom vo východnej cirkvi v tento deň dodržiavať pôst. Sviatok Povýšenia sv. kríža patrí medzi dvanásť veľkých sviatkov našej Cirkvi, má jeden deň predprazdenstva a sedem dní poprazdenstva. Sobota a nedeľa pred a po sviatku sa nazývajú podľa tohto sviatku, lebo na svätej liturgii sa čítajú čítania o kríži.

Okrem tohto sviatku si východná cirkev osobitne uctieva Kríž aj na Krížopoklonnú nedeľu počas Veľkého pôstu. V našom liturgickom kalendári sa v súvislosti so svätým Krížom slávi 1. augusta aj spomienka Vynesenie úctyhodných driev úctyhodného a životodarného Kríža. Je to pamiatka na prenesenie relikvií svätého dreva,

ktoré v ten deň v procesii prenášali z cisárskeho paláca v Carihrade do Chrámu sv. Sofie. Vtedy sa konala aj osobitná poklona svätému Krížu, podobne ako na Krížopoklonnú nedeľu. Dva týždne počnúc od 1. augusta sa konali procesie s drevom svätého Kríža po meste, aby takto posvätili mesto a zahnali každý neuh. Tento sviatok bol ustanovený v Carihrade v 9. stor.

Obrad vyloženia-povýšenia kríža

V deň sviatku sa ráno počas utierne koná obrad povýšenia kríža. Počas stáročí sa vo východnej cirkvi sformovali rôzne formy obradu povýšenia kríža (obrad sv. Atanáza na Athose, obrad na Hore Sinaj, konštantinopolský obrad). V dávnych časoch sa tento obrad konal len v biskupských katedrách a veľkých soboroch, kde sídlil biskup a kde bolo mnoho kňazov. Opis obradu povýšenia, ktorý sa medzičasom slávil vo všetkých chrámoch, nachádzame v dielach z 15. a 16. stor.

Kríž sa vynáša z prestola na tetrapód (stolík umiestnený pred ikonostasom) počas spevu Veľkého Slavoslovia na utierni sviatku. Kňaz okiadza kríž a ľud spieva tropár sviatku. Potom kňaz držiak kríž oboma rukami spieva postupne prosby jektenije Pomiluj nas Bože, vždy na jednu zo štyroch svetových strán, a na konci ešte jeden raz východ (podľa názvu sviatku vsemirnoje – nad celým svetom). Po každej prosbe ľud spieva 24-krát Hospodi pomiluj. Podľa starých predpisov ľud spieval 100-krát Hospodi pomiluj. Typik o. Doľnyckého uvádza, že pri každom vyzdvihnutí sa spieva 24-krát. Počas opakovania Hospodi pomiluj sa kňaz s krížom skláňa k zemi a ľud spieva znižujúcim sa tónom; keď sa kňaz s krížom dvíha, ľud spieva zvyšujúcim sa tónom. Po speve kondáku sa trikrát zaspieva Tvojmu krížu klaniame sa vládca a obrad sa končí poklonou krížu a uctievaním kríža bozkom. Počas celého poprazdenstva po skončení akejkoľvek bohoslužby kňaz prichádza k tetrapódu a spieva s ľudom trikrát spev Tvojmu krížu klaniame sa Vládca a následne si všetci uctia kríž.

Bohoslužba sviatku Povýšenia je vlastne veľkolepým hymnom ospevujúci svätý Kríž. Kríž sa označuje za znamenie víťazstva, znamenie sily a spásy, neporaziteľnú zbraň, silu veriacich, bránu do raja, záchranu Cirkvi, chválu mučeníkov. Keď si uctieваме relikvie Kristovho kríža, klaniame sa predovšetkým samotnému Kristovi, ktorý bol za nás ukrižovaný, umučený a pochovaný, ale tretie dňa vstal z mŕtvych.

Múdrost' kríža u sv. Pavla

„Lebo slovo kríža je bláznovstvom pre tých, čo idú do záhuby, ale pre tých, čo sú na ceste spásy, teda pre nás, je Božou mocou“ (1 Kor 1, 18).

„Lebo aj Židia žiadajú znamenia, Gréci hľadajú múdrost', my však ohlasujeme ukrižovaného Krista, pre Židov pohoršenie, pre pohanov bláznovstvo, ale pre povolaných tak Židov ako Grékov, Krista – Božiu moc a Božiu múdrost'“ (1 Kor 1, 22-24).

Katedrála Povýšenia sv. Kríža v Bratislave (na Ondrejskom cintoríne)

Katedrála Povýšenia sv. Kríža bola pôvodne rímsko-katolíckym chrámom. Jej dejiny sú späté s bratislavským cintorínom sv. Ondreja, ktorý sa používal od roku 1784. Dňa 13. mája 1859 položili na cintoríne základný kameň pre výstavbu kaplnky Povýšenia sv. Kríža a dňa 14. septembra 1860 (na sviatok Povýšenia sv. Kríža) bol sakrálny objekt konsekrovaný. Posviacku vykonal ostrihomský arcibiskup, kardinál Ján Scitovský.

Projekt pôvodnej kaplnky Povýšenia sv. Kríža vypracoval bratislavský architekt Ignác Feigler ml. Chrám pôvodne slúžil ako cintorínska kaplnka. Od roku 1972 je v správe Gréckokatolíckej cirkvi (po generálnej oprave a prispôsobení požiadavkám byzantského obradu). Obnovený kostol Povýšenia svätého Kríža posvätil 29. októbra 1972 gréckokatolícky prešovský svätiaci biskup, bl. Vasil' Hopko.

Podľa Kampiū Ю.: Познай свиū обряд spracoval Stanislav Gábor zdroj:www.grkatba.sk

Farské oznamy

Liturgické slávenia–

Utorok 8.9. slávime odporúčaný sviatok Narodenia Presvätej Bohorodčky Márie vždy Panny. Po svätej liturgii o 17.30 bude myrovanie.

Pondelok 14.9. slávime sviatok Povýšenia úctyhodného kríža nad celým svetom. V tento deň je zdržanlivosť od mäsa. Po svätej liturgii bude myrovanie.

Utorok 15.9. slávime sviatok presvätej Bohorodičky Spolutrpiteľky (sedembolestná Panna Mária). Je to deň pracovného pokoja, svätá liturgia bude ako v nedeľu o 10.00

Výzva modlitby za Libanon – pápež František pozýva veriacich k modlitbe a pôstu 4.9. za Libanon.

V nedeľu 6.9. – slávi náš vladyka Peter Rusnák životné jubileum 70 rokov. Nech mu náš Pán vyprosí hojnosť svojich milostí a dá mu všetko čo potrebuje na spásu. Vo štvrtok 10.9. budem za neho sláviť svätú liturgiu. Na mnohaja i blahaja lita.

Farský deň – v nedeľu 20.9. Vás pozývam na spoločný farský deň na deň spoločenstva. Začíname svätou liturgiou v Trnave a presunieme sa do parku v Budmericiach, kde bude obed z vlastných zásob. Potom bude nasledovať spoločný program ktorý sa ešte upresní. Zarezervujte si prosím tento čas. Tešíme sa na Vás.

Zbierka na Libanon – v nedeľu 30.8. bola po svätej liturgii zbierka na pomoc kresťanom v Libanone. Prispeli ste sumou 550eur. Pán Boh odmeň.

Gréckokatolícka cirkev Trnava

Liturgický program

deň	čas		intencia	kde
Utorok 8.9. <i>Narodenie našej presvätej Vládkyne, Bohorodičky Márie vždy Panny. Odporúčaný sviatok</i>	17 30	Svätá liturgia myrovanie	+Róbert, Agneša a rodičia z oboch strán	Kostol sv. Heleny
Štvrtok 10.9. <i>Sväté mučeníce Ménéodora, Métrodora a Nymfodora.</i>	17 30	Svätá liturgia	*vladyka Peter Rusnák	Kostol sv. Heleny

Nedeľa pred Povýšením. Nedeľa 15. týždňa po Päťdesiatnici. 13.9. Svätý hieromučeník Kornélius	7 ³⁰	Svätá liturgia		Piešťany
	10 ⁰⁰	Svätá liturgia	*za farnosť	Kostol sv. Heleny
Pondelok 14.9. Povýšenie úctyhodného a životodárneho kríža nad celým svetom zdržanlivosť od mäsa odporúčaný sviatok	17 ³⁰	Svätá liturgia myrovanie		Kostol sv. Heleny
Utorok 15.9. Presvätá Bohorodička Spolutrpiteľka. Deň pracovného pokoja	10 ⁰⁰	Svätá liturgia		Kostol sv. Heleny
Štvrtok 17.9. Svätá mučenica Sofia a jej tri dcéry Viera, Nádej a Láska	17 ³⁰	Svätá liturgia		Kostol sv. Heleny
Nedeľa po Povýšení. Nedeľa 16. týždňa po Päťdesiatnici 20.9.	10 ⁰⁰	Svätá liturgia	*za farnosť	Kostol sv. Heleny

Pre vnútornú potrebu farnosti vydáva : Gréckokatolícka cirkev, farnosť Trnava, M. Kopernika 32, 917 01 Trnava, o. František Fedorišin , farár, mobil 0911 711 304.